

Василь Лопата

"Без мрії не можна жити", - ці слова з пісні можна було б узяти за епіграф до майже усієї творчості Василя Лопати.

Народився Василь Лопата 1941 року в селі Нова Басань на Чернігівщині; рано виявив любов до образотворчого мистецтва. Від 1964 до 1970 року навчався у Київському художньому інституті. Його вчителем гравюри був академік і професор Василь Касян, який був учнем дуже відомого чеського графіка Макса Швабінського. Після закінчення інституту Василь Лопата вдосконалювався у гравюрі вже як аспірант Академії Мистецтв. Його наставником на той час був відомий український графік, академік і професор Михайло Дерегуса. Можливо природна романтична вдача Василя Лопати знайшла добрий ґрунт у його професійній освіті, у його вчителях, особливо у Михайлові Дерегусі, який глибоко знаючи таємниці різцевої гравюри, офорту, меццо-тинто, одночасно мав велику повагу до національної історії, нашої класичної літератури, героїчного епосу і відважно, за будь яких умов, прививав до них любов своїм учням.

Василь Лопата узяв собі одну з найбільш важких технік гравюри – різцеву. Він гравюрував то на лінолеумі, то на твердішому пластику, але у всіх випадках його лінія була тоненька, витка і ніжна. Легкість і мальовничість – визначальні риси манери Василя Лопати. Можливо, найперше виявилися ці риси в його "малій графіці". Згодом він цю техніку почав застосовувати і на більших аркушах. Серед його ілюстративних циклів звернули на себе увагу його аркуші великих розмірів до шедевр давньої української літератури – поеми "Слово о полку Ігоревім", відтак до епосу – українських народних дум та історичних пісень, до поезій українських романтиків тощо.

У полі зору митця опинилися всі поезії Шевченка, в яких реальні події та люди набувають ще й метафоричного, символічного або алегоричного сенсу: "Заповіт", "Причинна", "Невільник", "Роботящим рукам", "Гайдамаки", "Гамалія", "Утоплена", "Зійшлись, побрались, поєднались", "Хустина", "Тополя", "Катерина", "Марія", "У нашім раї на землі", "Мені тринадцятий минало" і так далі.

Поєднавши романтичну спрямованість з метафорою, що так властиво слову Шевченка, Василь Лопата досяг дуже цікавої "візії" цього слова. Він будує щонайменше два плани кожного сюжету (іноді їх три або й чотири), кожний з яких накладається на інший. Людські постаті, елементи природи стають напівпрозорими, наче нематеріальними. Цей метод дозволяє митцеві сполучати рівночасові й різнопросторові події, домагатися своєрідної багатогранності сюжетності.

В ілюстрації до вірша "У нашій раї на землі..." старенька жебрачка у латаній свитині – це не тільки образне протиставлення молодій матері "з своїм дитяточком малим", а й образ-алегорія, що несе у собі велике узагальнення. Не випадково митець неначе ідентифікує стару виснажену і забуту всіма матір з характерними українським краєвидом: жебрачка мовби розчиняється у цьому пейзажі; окремі деталі дерев, пагорбів видніються крізь неї, вони у ній самій.

Тут одночасно єдність і протиставлення: чудовий куточок природи, наша Україна, "наш рай на землі" – і раптом така трагічна постать жінки, яка також в собі уособлює матір-Україну! Ці контрасти дуже часті у Шевченка, бо він чудово бачив, що бідність народу на казково багатій землі іде від підневільного, колоніального становища України.

Ми зупинилися тільки на маленькій частинці праць Василя Лопати, можливо колись вам випаде нагода ближче і детальніше ознайомитися з його роботами. А ця людина має багато цікавих моментів у своєму циклі робіт. Цього майстра можна віднести до нового слова в ілюструванні великої поетичної спадщини першої постаті в панорамі української літератури – Тараса Шевченка.

"У нашій раї на землі..."
"In our Eden on earth..."